

МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Голяшкіна О.А.

Національна академія державного управління
при Президентів України

В державному управлінні априорі існують умови для виникнення конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів є основною причиною корупції на державній службі. Він проявляється у зловживанні владою та службовим становищем. Одним із засобів протидії цьому явищу є законодавче врегулювання механізму його подолання. У статті представлено огляд та аналіз положень Закону України «Про запобігання корупції», якими врегульовано питання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на державній службі.

Ключові слова: конфлікт інтересів, особистий інтерес, державна служба, посадова особа, державне управління.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. З 26 квітня 2015 року введений в дію Закон України «Про запобігання корупції». Ним унормовано вирішення окремих питань, пов'язаних із врегулюванням конфлікту інтересів на державній службі як в органах законодавчої, виконавчої та судової влади, так і в органах місцевого самоврядування. Поняття конфлікту інтересів є відносно новим в українському законодавстві, а тому питання врегулювання конфлікту інтересів в публічних органах влади залишається надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою статті та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні питання конфлікту інтересів на державній службі обговорюється досить активно, є предметом численних наукових досліджень та публікацій представників різних галузей науки. А.Я. Анцупов, Т.Е. Василевська, В.П. Васильєв, Н.Г. Деханова, І.П. Лопушинський, В.Я. Малиновський, Т.В. Мотренко, О.Ю. Оболенський, М.І. Рудакевич, Ю.О. Холденко, А.І. Шипілов визначають потреби подальшого інституційного розвитку державної служби, закріплення принципів громадянського служіння державі й суспільству, етичних норм виконання посадових обов'язків тощо. Не втрачають актуальності наукові пошуки таких відомих вчених, як К. Боулдінг, М. Вебер, Р. Дарендорф, Л. Козер, Ф. Опенгеймер, В. Самнер, В. Парето, на теорії яких спираються сучасні дослідники. Водночас, залишається відкритим питання практичного запобігання та врегулювання конфлікту інтересів при проходженні державної служби. Отже, змістовний аналіз положень Закону України «Про запобігання корупції», що регулюють питання конфлікту інтересів на державній службі має важливе науково-практичне значення. Саме ці аспекти і зумовили вибір теми статті.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою статті є аналіз механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на державній службі за Законом України «Про запобігання корупції». Відповідно до мети сформульовано і завдання: визначити поняття конфлікту інтересів на державній службі, з'ясувати механізм

його запобігання та врегулювання, виявити особливості вирішення конфлікту інтересів.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. В процесі проходження державної служби посадовець стикається з різноманітними конфліктними ситуаціями. Конфлікт інтересів на державній службі виникає внаслідок існування можливостей для зловживання посадовим становищем. Розпорядження владою, управління значними людськими та матеріальними ресурсами, широкий доступ до інформації створюють потенційні умови для виникнення конфлікту інтересів. У зв'язку з цим особистий інтерес державного службовця має бути підпорядкований інтересам держави, делегованим на рівень конкретної посади.

Правове регулювання конфлікту інтересів здійснюється актами законодавства України та міжнародно-правовими актами.

Головним законодавчим актом, що регулює питання конфлікту інтересів, є Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції» (зі змінами). Він визначає поняття приватного інтересу, конфлікту інтересів (потенційного і реального), встановлює механізм і порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Так потенційний конфлікт інтересів законодавець визначає як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Приватний інтерес – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [10].

Закон визначає обов'язок посадових та службових осіб органів влади та місцевого самоврядування щодо: вжиття заходів до недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів; повідомлення не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі – Національне агентство з питань запобігання корупції чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів; не вчинення дій та не прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів; вжиття заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Встановлюється заборона особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прямо чи опосередковано спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчинення дій або бездіяльності всупереч закону на користь своїх приватних інтересів або приватних інтересів третіх осіб.

Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу. Національне агентство з питань запобігання корупції у випадку одержання від особи повідомлення про наявність у неї реального, потенційного конфлікту інтересів упродовж семи робочих днів роз'яснює такій особі порядок її дій щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Безпосередній керівник або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади, якому стало відомо про конфлікт інтересів підлеглої йому особи, зобов'язаний вжити передбачені цим Законом заходи для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів такої особи.

Закон зобов'язує особу у разі існування в неї сумнівів щодо наявності конфлікту інтересів, звернутися за роз'ясненнями до територіального органу Національного агентства з питань запобігання корупції. У разі якщо особа не отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона діє відповідно до вимог, передбачених у Законі. Якщо особа отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона звільняється від відповідальності, якщо у діях, щодо яких вона зверталася за роз'ясненням пізніше було виявлено конфлікт інтересів.

Законом передбачені заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів.

До заходів зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів віднесено: усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням

нею певних дій чи прийняття рішень; Зовнішній контроль здійснюється в таких формах: перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів; виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника; участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу. У рішенні про здійснення зовнішнього контролю визначаються форма контролю, уповноважений на проведення контролю працівник, а також обов'язки особи у зв'язку із застосуванням зовнішнього контролю за виконанням нею відповідного завдання, вчиненням нею дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації у випадку, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом та має постійний характер, а також за можливості продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови такого обмеження і можливості доручення роботи з відповідною інформацією іншому працівнику органу, підприємства, установи, організації; перегляду обсягу службових повноважень особи якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер, пов'язаний з конкретним повноваженням особи, а також за можливості продовження належного виконання нею службових завдань у разі такого перегляду і можливості наділення відповідними повноваженнями іншого працівника; переведення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи на іншу посаду у зв'язку з наявністю реального чи потенційного конфлікту інтересів якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований шляхом усунення такої особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій, позбавлення приватного інтересу та за наявності вакантної посади, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним якостям особи. Переведення на іншу посаду може здійснюватися лише за згодою особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи; звільнення особи якщо реальний чи потенційний конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, в тому числі через відсутність її згоди на переведення або на позбавлення приватного інтересу.

У якості заходів самостійного врегулювання конфлікту інтересів Закон передбачає можливість особи у разі наявності реального чи потенційного конфлікту інтересів, самостійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються також законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

У разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом. Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу. У разі якщо неучасть особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, участь такої особи у прийнятті рішень має здійснюватися під зовнішнім контролем. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

З метою запобігання конфлікту інтересів в у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав Закон зобов'язує особу протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом з письмовим повідомленням про це Національного агентства з питань запобігання корупції та наданням нотаріально засвідченої копії укладеного договору. При цьому забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Очевидно, що конфлікт приватних і службових інтересів присутній у діяльності будь-якого державного службовця. Тому, головним завданням законодавця є збалансування таких інтересів з позиції визнання пріоритетності інтересів служби над приватними інтересами, встановлення заходів запобігання виникненню конфлікту інтересів та визначення порядку його врегулювання.

Попри те, що в законі термін «конфлікт інтересів» чітко прописаний, на практиці його досить важко виявити, оскільки межі між державними і особистими інтересами не завжди чітко визначено. Отже, керуючись даним нормативно-правовим актом теоретично можна ідентифікувати факт наявності чи загрози виникнення конфлікту інтересів, але на практиці ефективність запропонованого механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів великою мірою залежить, власне, від морального вибору посадовця, оскільки державний службовець часто є єдиною особою, яка знає про наявність і стан такого роду ситуацій.

Список літератури:

1. Андрушко І.П. Конфлікт інтересів: поняття, питання врегулювання / І.П. Андрушко // Актуальні проблеми держави і права. – 2010, Вип. 55. – С. 582–587.
2. Васильев В.П. Государственное управление: Учебное пособие / В.П. Васильев, Н.Г. Деханова, Ю.А. Холоденко. – М.: Дело и Сервис, 2009. – 320 с.
3. Великий глумачий словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – С. 312.
4. Волянський П.Б. Шляхи запобігання конфлікту інтересів на державній службі. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=726>
5. Врегулювання конфлікту інтересів на державній службі: можливості застосування європейського досвіду в Україні – К.: НІСД, 2013. – 57 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/derhs_sluhs-06511.pdf
6. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на державній службі: методичний посібник для державних службовців / Укладач – І.О. Баб'юк; Редактор – І.О. Гаврада. – Чернівці, 2015. – 80 с.
7. Конвенція Організації об'єднаних націй проти корупції. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Лопушинський І.П. Конфлікт інтересів на державній службі: проблеми законодавчого врегулювання в Україні / І.П. Лопушинський // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. – 2010. – Т. 130, Вип. 117. – С. 11–18. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/governmgmt/2010/130-117-2.pdf>
10. Про запобігання корупції: Закон України 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 49. – Ст. 2056. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
11. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012–2020 роки: затв. Указом Президента України від 1.02.2012 № 45/2012. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>

Голяшкіна Е.А.

Национальная академия государственного управления
при Президенте Украины

МЕХАНИЗМ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ И УРЕГУЛИРОВАНИЯ КОНФЛИКТА ИНТЕРЕСОВ НА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЕ ПО ЗАКОНУ УКРАИНЫ «О ПРЕДОТВРАЩЕНИИ КОРРУПЦИИ»

Аннотация

В государственном управлении априори существуют условия для возникновения конфликта интересов. Конфликт интересов является основной причиной коррупции на государственной службе. Он проявляется в злоупотреблении властью и служебным положением. Одним из способов противодействия этому явлению является законодательное урегулирование механизма его предотвращения. В статье представлен обзор и анализ положений Закона Украины «О предотвращении коррупции», которые регулируют вопросы предотвращения и урегулирования конфликта интересов на государственной службе.

Ключевые слова: конфликт интересов, личный интерес, государственная служба, должностное лицо, государственное управление.

Holiashkina O.A.

National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine

MECHANISM OF PREVENTION AND SETTLEMENT OF THE CONFLICT OF INTERESTS IN PUBLIC ADMINISTRATION ACCORDING TO THE LAW OF UKRAINE «ON PREVENTION OF CORRUPTION»

Summary

Conditions for occurrence of conflict of interests are a priori existing in public administration. Conflict of interests is the main reason of corruption in public administration. It appears as a result of numerous opportunities to excessively use the privileges. One of the methods of neutralization this process is its prevention on the legislative level. In this article is showed inspection and analysis of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption».

Keywords: conflict of interests, personal interest, public service, public officer, public administration.